

ASCO

**Dənizçilərin beynəlxalq standartlara
uyğun tibbi müayinəsi haqqında
məlumat kitabçası**

Bakı–2019

Redaktor: Süleyman Əlisa
*Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Elmi
Mərkəzinin böyük elmi redaktoru*

Məsləhətçilər: Ələkbər Əzizli
ASCO-nun Keyfiyyət, Sağlamlıq,
Əməyin təhlükəsizliyi və Ətraf mühitin
mühafizəsi departamentinin rəisi

Cabir Niyazov
*ASCO-nun Hüquq
departamentinin rəis müavini*

**Layihənin
icraçısı:** Adıgözəl Məmmədov

ASCO
**Dənizçilərin beynəlxalq standartlara uyğun
tibbi müayinəsi haqqında.**

Bakı, “Zərdabi Nəşr” MMC. 2019. 72 səh.

İSBN 9952-29-025-X

© ASCO

© İMO

Mündəricat

Dənizçilərin hazırlanmasına, onlara diplom verilməsinə və növbə çəkməyə dair Beynəlxalq Konvensiyaya qoşulmaq barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....	6
Ön söz.....	7
Dənizçilərin tibbi müayinəsi zamanı rəhbər tutulan qaydalar	13
2006-cı il Dəniz Əməyi Konvensiyasından Çıxarış	16
Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı tərəfindən tibbi müayinələr həyata keçirmək və tibbi sertifikatlar vermək səlahiyyəti verilmiş tibb müəssisələri üçün Təlimat:.....	35
Dənizçilərin beynəlxalq tibbi yararlılıq meyarları üzrə ümumi test sualları nümunələri.....	41
Dənizçilərin tibbi yararlılıq üzrə spesifik test suallarının nümunələri	52
Həkim-terapevt	54
Həkim-cərrah	57
Həkim-nevropatoloq.....	61
Oftalmoloq üçün testlər:	64
Otolaringoloq üçün testlər:	67
Həkim-dermatoveneroloq.....	70

**Bizim Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin Donanması
Azərbaycanın çox böyük sərvətidir.**

Heydər Əliyev
*Azərbaycan Xalqının
Ümummilli Lideri*

Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm. Gəmiçiliyin fəaliyyəti beynəlxalq standartlara cavab verir.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

**Dənizçilərin hazırlanmasına, onlara diplom
verilməsinə və növbə çəkməyə dair Beynəlxalq
Konvensiyaya qoşulmaq barədə Azərbaycan
Respublikasının Qanunu**

**Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qə-
rara alır:**

1. Azərbaycan Respublikası 1 dekabr 1978-ci il tarixli Dənizçilərin hazırlanmasına, onlara diplom verilməsinə və növbə çəkməyə dair Beynəlxalq Konvensiyaya qoşulsun.

2. Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyev*

Bakı şəhəri, 22 aprel 1997-ci il

№ 276-IQ«Azərbaycan Respublikasının Qanun-
vericilik Toplusu»nda dərc edilmişdir (30 noyabr
1997-ci il, № 5, maddə 376).

© LegalActs LLC

Ön söz

Azərbaycan Respublikasının prezidenti Cənab İlham Əliyevin son illər qeyri-neft sektorunun, xüsusən də nəqliyyat sahəsinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə 2013-cü il oktyabr ayının 22-də imzaladığı sərəncama əsasən yaradılan və iş prosesini müasir tələblər əsasında quran Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti yüksələn inkişaf xətti ilə öz fəaliyyətini davam etdirir. Son illər dənizçilərin maaşı bir neçə dəfə artırılmış, sosial proqramlar nəticəsində onların həyat səviyyəsinin yüksəlməsi istiqamətində ciddi irəliləyişlərə nail olunmuşdur. Məhz bu proqramlar çərçivəsində dənizçilərin məişət qayğılarının həlli üçün müəssisə öz imkanları daxilində yeni yaşayış binaları da tikməkdədir. Sosial proqramlar daxilində “AXDG” QSC (bundan sonra ASCO) işçilərinin tibbi sağlamlığına da çox ciddi diqqət yetirərək dənizçilərin tibbi müayinəsini beynəlxalq tələb və göstəricilərə uyğun həyata keçirir.

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı ilk konvensiyalarından biri kimi 1921-ci ildə 16 sayılı Gənclərin Tibbi Müayinəsi (Dəniz) Konvensiyasını qəbul etmişdir. Bu Konvensiyadan sonra 1946-cı il (73 sayılı) Tibbi Müayinə (Dənizçilər) Konvensiyası qəbul olunmuşdur. Bu beynəlxalq sənədlər hal-hazırda 2006-cı il Dənizçilik Əmək Konvensiyasında öz əksini tapmışdır. Əksər dəniz dövlətlərinin qanunvericiliyi bütün dənizçilərin etibarlı tibbi sertifikatla malik olmalarını tələb edir. Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının (bundan sonra İMO) düzəliş olunmuş 1978-ci il Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyasında (bundan sonra STCW) qeyd olunur ki, dənizçi Konvensiyasının tərkib hissəsindəki müvafiq Məcəllənin Bölmə A-I/9-un Qayda I/9-nun müddəalarına uyğun etibarlı tibbi sertifikatla malik olmalıdır. Dünya üzrə ölkələrin milli qanunvericiliyində uyğunluq standartlarının fərqliliyi nəzərə alınmaqla, hər bir dəniz ölkəsinin bu standartlara uyğunlaşması əsas şərtlərdən biridir.

Əgər hər hansı gəmiçilik müəsisəsinin dənizçiləri beynəlxalq sularda üzürsə, tibbi müayinələrdə belə uyğunlaşdırmanın həyata keçirilməsi mühüm əhə-

miyyət kəsb edir. Bu Qaydalar, dənizçilərin sağlamlığının qorunması və dənizdə təhlükəsizliyin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı 2006-cı il Dənizçilik Əmək Konvensiyasında (bundan sonra MLC, 2006) həbələ, düzəlişləri ilə birlikdə 1978-ci il STCW tətbiqi ilə bağlı səlahiyyətli dövlət hakimiyyəti orqanlarına, tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərə və gəmiçilik sənayesinin bütün iştirakçılarna yardımçı tövsiyələr vermək məqsədilə Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (bundan sonra ILO) İdarəetmə Orqanı və İMO-nun Dəniz Təhlükəsizliyi Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuşdur.

Məhz bu qaydalara uyğun tibbi müayinələr həyata keçiriləndən sonra nəticədən asılı olaraq dənizçiyə tibbi sağlamlıq sertifikatının verilib - verilməməsi barədə tibbi-müayinə komissiyası qərar qəbul edir. Tibbi-müayinə komissiyasının qərar qəbulu zamanı həm ölkə səviyyəsində, həm də dənizçiliyin və dəniz nəqliyyatının beynəlmiləl xarakterli olması səbəbindən beynəlxalq səviyyədə vahid qaydada tətbiq olunan yararlılıq meyarlarının tətbiqinə əsaslanması vacibdir. Bu Qaydalar, müvafiq beynəlxalq Konvensiyalara uyğun olan milli tədbirlərin formalaşdırılması üçün əsas götürülə bilər. Ona görə də Azərbaycan

Respublikası 22 aprel 1997-ci il tarixli, 276-IQ nömrəli Qanunla qoşulduğu STCW -nün tələblərinə uyğun olaraq dənizçilərin ilkin və dövrü tibbi müayinədən keçmələrinə dair qaydaları və tibbi şərtləri müəyyən etmişdir. Kitabçada təqdim edilən bu qayda və şərtlər İMO-nun STCW və İLO-nun “Dənizçilərin tibbi müayinəsi haqqında Konvensiya”sına, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 08 iyun 2010-cu il tarixli 108 №-li qərarı ilə təsdiq edilmiş “Praktik tibb və ya əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərin (işçilərin) sertifikatı Qaydası”na uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Qaydalar çərçivəsində dənizçinin aldığı tibbi sertifikat etibarlı olduğu müddət ərzində dənizçinin dənizdə xidmətlə bağlı tutduğu vəzifə ilə əlaqədar öz gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini təhlükəsiz və səmərəli icra etməyə dair minimum tələblərə cavab vermə bilməsinin təsdiqidir. Dənizçilərin ilkin və dövrü tibbi müayinəsini həyata keçirən tibb müəssisəsi Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən verilmiş lisenziyaya və STCW I/9-cu qaydasının tələblərinə uyğun olaraq İMO tərəfindən verilmiş ta-

nınma sertifikatına malik olmalıdır. Beynəlxalq Tibbi Sanitariya qaydalarının tələblərinə uyğun olaraq, məhz bu tipli tibb müəssisələrində dənizçilərin Profilaktik Tibbi Müayinə Vərəqəsi tərtib olunmalıdır. Bu tipli tibb müəssisələri dənizçilərə sağlamlıq sertifikatı verən zaman yerli dəyərləndirmə və göstəricilərlə yanaşı İMO-nun da tövsiyələrin nəzərə alınmalıdır. Burada dəniz əməyi ilə məşğul olan insanlarda peşə fəaliyyətindən irəli gələn xəstəliklər və bu kimi fəsadların aradan götürülməsi digər tibb müəssisələrində olmayan ixtisaslaşdırılmış İMO tərəfindən tanınan həkimlər tərəfindən həyata keçirməlidir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (bundan sonra WHO) İcraiyyə Şurası və Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası dənizçilərin səhhəti ilə bağlı qətnamələr (WHA14.51, EB29.R10, WHA15.21, EB37.R25, EB43.R23) qəbul etmişdir ki, həmin sənədlərdə dənizçilərin səhhlərinin yaxşılaşdırılması, dənizçilərə tibbi yardımın göstərilməsinin ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisəsində həyata keçirilməsi əsas götürülür. Bundan əlavə, tibbi müayinənin həyata keçirilməsi gedişatında alkoqol və ya narkotik maddələrin mövcudluğunun yoxlanılması üçün testlərin (təhlillərin) aparılması zamanı ILO və WHO-nun Dənizçilərin

Sağlamlığı üzrə Birgə Komitəsi (Cenevrə, 10–14 May 1993-cü il) tərəfindən qəbul olunmuş Dəniz Sənayesində Dünya səviyyəsində Tətbiq Olunan Narkotik və Alkoqol Yoxlamaları Prosedurları haqqında Rəhbər Prinsiplər əsas götürülməlidir. Bu prinsiplərin əsasında da, dəniz əməyi ilə məşğul olan insanlara xidmət edən ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisəsinin rəyinə əsasən adekvat prosedur və etik davranış təminatları verilir.

Sonda isə bu lahiyənin ərsəyə gəlməsində zəhməti keçən bütün şəxslərə və xüsəsen də, dəstəyi və qayğısına görə Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rauf Vəliyevə öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Adıgözəl Məmmədov
“Dənizçilər poliklinikası”MMC-nin həkimi

Dənizçilərin tibbi müayinəsi zamanı rəhbər tutulan qaydalar

İMO səlahiyyətli qurum olaraq, tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər, müayinə edənlər, gəmiçilik müəssisələri, dənizçilərin yararlılıq baxımından tibbi müayinəsinin həyata keçirilməsi zamanı ILO və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (WHO) tərəfindən 1997-ci ildə nəşr olunmuş “Dənizçilər üçün Dəniz Öncəsi və Mütəmadi Tibbi Uyğunluq Müayinələri haqqında” Qaydalara, o cümlədən, onların düzəliş və nəşr edilmiş sonrakı versiyalarına riayət edilməsini vacib sayır. Bu, 2006-cı ildə qəbul edilmiş Dəniz Əmək Konvensiyasına görə, dənizçilərin öz vəzifələrini tibbi yararlılığı baxımından yerinə yetirib və ya yetirə bilməməyinin müəyyən edilməsi qaydalarına uyğun həyata keçirilir.

Səlahiyyətli orqan tələb edir ki, dənizçilər gəmidə işə başlamazdan əvvəl onların dənizdə icra etməli olduqları vəzifələri yerinə yetirmələri üçün sağlamlıq vəziyyətləri baxımından yararlı olduqlarını təsdiq edən etibarlı tibbi sertifikatla malik olmalıdırlar. STCW-nin tələblərinə əsasən verilmiş tibbi sertifikat

səlahiyyətli orqan tərəfindən qəbul olunur. Eyni zamanda da STCW ilə əhatə olunmayan dənizçilərlə (daxili sular da üzən dənizçilər) bağlı həmin tələblərin mahiyyətinə cavab verən tibbi sertifikatlar da eyni qaydada qəbul olunmalıdır. Tibbi sertifikat müvafiq ixtisasa malik həkimlərdən təşkil edilmiş və tibbi fəaliyyətlə məşğul olan tibb müəssisəsi tərəfindən verilməlidir. Tibbi sertifikat verilməsindən imtina edilmiş və ya işləmək qabiliyyətlərinə məhdudiyyət tətbiq edilmiş dənizçilərə, digər müstəqil tibbi müəssisəsi tərəfindən müayinə olunmaq imkanı verilməlidir. Müayinələrin nəticəsindən asılı olaraq dənizçi STCW-yə əsasən qısa müddət sonra təkrar tibbi yoxlanışa ehtiyac olmadıqda tibbi sertifikat bir il, maksimum isə iki il müddətinə etibarlı ola bilər. Əgər tibbi sertifikatın qüvvədə olma müddəti dənizçi səfərdə olarkən başa çatırsa, bu halda həmin tibbi sertifikat 3 aydan artıq olmamaq şərti ilə, tibbi arayış almaq imkanı olduğu növbəti daxilolma limanına qədər qüvvədə qalacaqdır. Bir qayda olaraq beynəlxalq səfərlər həyata keçirən gəmilərdə işləyən dənizçilərin tibbi sertifikatları ən azı ingilis dilində verilməlidir. Sertifikat, düzəliş edilmiş 1978-ci il STCW, həm də 2006-cı il Dəniz Əməyi Konvensiyasının tə-

ləblərinə cavab vermək məqsədi ilə verildiyini əks etdirməlidir. Qayda B1.2-yə görə tibbi sertifikatı verən orqan haqqında məlumat, sertifikatı verən orqanın rəsmi möhürü (o cümlədən adı), səlahiyyətli şəxsin imzası və dənizçinin öz imzası da olmalıdır. Bütün bu tibbi müayinələr 2006-cı il Dəniz Əməyi Konvensiyasına görə tibbi sertifikatın verilməsi qaydalarına uyğun olmalıdır.

2006-cı il Dəniz Əməyi Konvensiyasından Çıxarış

Qayda 1.2 – Tibbi sertifikat

(Dəniz Əməyi Konvensiyasında tibbi sertifikatın verilməsi ilə bağlı qaydalar hissəsi)

Məqsədi: Bütün dənizçilərin onların dənizdəki vəzifələrini yerinə yetirmələri üçün tibbi cəhətdən yararlı olmasını təmin etməkdir

Qayda B1.2.1 – Beynəlxalq qaydalar

1. Səlahiyyətli orqan, tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər, müayinə edənlər, gəmi sahibləri, dənizçilərin nümayəndələri və namizəd dənizçilərin, eləcə də, xidmət edən dənizçilərin yararlılıq baxımından tibbi müayinəsinin həyata keçirilməsi ilə əlaqəli olan bütün digər şəxslər Bynəlxalq Əmək Təşkilatı (ILO) və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (WHO) tərəfindən 1997-ci ildə nəşr olunmuş Dənizçilər üçün Dəniz Öncəsi və Mütəmadi Tibbi Uyğunluq Müayinələri haqqında Qaydalara, o cümlədən, onların düzəliş edilmiş

sonrakı versiyalarına, habelə, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı, Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı və ya Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən nəşr edilmiş digər beynəlxalq qaydalara riayət etməlidirlər.

Qayda 4.1 – Gəmidə və quruda tibbi xidmət

Məqsədi: Dənizçilərin sağlamlığının qorunmasını və onların gəmidə və quruda təcili tibbi xidmət əldə etmələrini təmin etmək

1. Hər bir Tərəf dövlət təmin edir ki, onun bayrağı altında üzən gəmilərdə xidmət göstərən dənizçilər onların sağlamlığının qorunması üçün müvafiq tədbirlərlə əhatə olunsun və onlar gəmidə işləyən zaman təcili və adekvat tibbi xidmət əldə edə bilsinlər.
2. Bu Qaydanın 1-ci paragrafında nəzərdə tutulmuş qorunma və xidmət, prinsip etibarı ilə dənizçilərə pulsuz təqdim olunur.
3. Hər bir Tərəf dövlət təmin edir ki, onun ərazisində olan gəmilərdə xidmət aparan və təcili tibbi xidmətə ehtiyacı olan dənizçilərə həmin Tərəf dövlətin quruda olan tibb müəssisələrinə çıxış imkanı verilsin.

4. Dənizçilərin sağlamlığının qorunması və tibbi xidmətlərə dair nəzərdə tutulmuş tələblər aşağıdakı standartları özündə əks etdirir.

Standart A 4.1 – Gəmidə və quruda tibbi xidmət

1. Hər bir Tərəf dövlət təmin edir ki, onun bayrağı altında üzən gəmilərdə xidmət aparan dənizçilərin sağlamlığının mühafizəsi və onlara tibbi xidmət, o cümlədən zəruri stomatoloji xidmət göstərilməsini təmin edən tədbirlər aşağıda qeyd olunan məqsədlər üçün qəbul olunsun:
 - (a) dənizçilərin vəzifələri ilə əlaqədar olan istehsalatda sağlamlığın mühafizəsi və tibbi xidmətlə bağlı ümumi təminatların, habelə, gəmidə işin xüsusiyyətinə nəzərə alan xüsusi təminatların dənizçilərə şamil olunmasının həyata keçirilməsi;
 - (b) dənizçilərə zəruri dərman preparatları, tibbi avadanlıqlar, tibbi diaqnostika və müalicə, habelə tibbi məlumat və ekspertiza müəssisələrinə təxirəsalınmaz çıxış əldə etmələri də daxil olmaqla, onlara təqdim edilən sağlamlığın mühafizəsi və tibbi xidmətin bir qayda olaraq quruda olan şəxslərə təqdim edilən sağlamlığın mühafizəsi və tibbi xidmətlə mümkün qədər müqayisə olu-

- nan həddə olmasının təmin edilməsi;
- (c) dənizçilərin, praktiki cəhətdən mümkün olduğu hallarda, gəminin daxil olduğu limanlarda təxirə salınmadan ixtisaslaşdırılmış həkimi və ya diş həkimi ziyarət etmək hüququ verilməsi;
 - (d) dənizçi gəmidə olan zaman və ya xarici limanda gəmidən düşürüldükdə ona Tərəf dövlətin milli qanunvericiliyinə və təcrübəsinə uyğun olan həddə ödənişsiz tibbi xidmət və sağlamlığın mühafizəsi xidməti göstərilməsinin təmin edilməsi;
 - (e) yalnız xəstə və xəsarət almış dənizçinin müalicəsi ilə məhdudlaşmaması, habelə sağlamlığın mühafizəsi və sanitar maarifləndirmə proqramlarının işlənməsi kimi qabaqlayıcı xarakterli tədbirlərin görülməsini də özündə əks etdirməlidir.
2. 1. Müvafiq səlahiyyətli orqan gəmi kapitanları və quruda və ya gəmidə olan müvafiq tibbi personal tərəfindən istifadə olunacaq standart tibbi hesabat kartı formasını işləyib hazırlamalıdır. Həmin kart forması doldurulduqdan sonra onun özü və içərisində olan məlumatlar məxfi saxlanılmalı və yalnız dənizçilərin müalicəsinin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə istifadə olunmalıdır.

3. Hər bir Tərəf dövlət, onun bayrağı altında üzən gəmilərdə xəstəxana və tibbi xidmət müəssisələri, avadanlıqları və təlimlərinə dair tələblər müəyyən edən milli qanunvericilik və normativ hüquqi aktlar qəbul etməlidir.
4. 3.Milli qanunvericilik və normativ hüquqi aktlarda minimum olaraq aşağıdakı tələblər müəyyən edilməlidir:
 - (a) bütün gəmilər, tərkibi və məzmunu səlahiyyətli orqan tərəfindən əvvəlcədən müəyyən edilən və onun tərəfindən mütəmadi olaraq baxış keçirilən gəmi dərman qutusu, tibbi avadanlıqlarla və tibbi təlimatlarla təmin olunmalıdır, milli tələblərdə gəminin növü, onun bortunda olan şəxslərin sayı, xarakteri, səfərlərin istiqaməti və davamiyyəti, habelə milli və beynəlxalq səviyyədə tövsiyə olunan müvafiq tibbi standartlar nəzərə alınmalıdır;
 - (b) içərisində 100 nəfər və ya daha artıq dənizçilər olan və bir qayda olaraq üç gündən artıq beynəlxalq səfərlərdə olan gəmilərdə tibbi xidmətə məsul olan gəmi həkimi olmalıdır, milli qanunvericilik və ya normativ hüquqi aktlar, həmçinin, xüsusilə də səfərin davamlılığı, xarakteri və

şərtləri, habelə, gəmidə olan dənizçilərin sayı kimi amilləri nəzərə almaqla hansı digər gəmilərdə gəmi həkiminin olmalı olduğunu müəyyən edir;

- (c) gəmi həkimi olmayan gəmilərdə heyətin tərkibində öz adı vəzifələrinin bir hissəsi kimi tibbi xidmətə və dərman vasitələrinin qəbuluna görə məsul olan ən az bir nəfər dənizçi və yaxud da ilkin tibbi yardım göstərmək bacarıqlarına malik olan ən az bir nəfər dənizçi olmalıdır; öz ixtisaslarına görə həkim olmayan, lakin gəmidə tibbi xidmətlərin göstərilməsinə görə məsul olan şəxslər tibbi xidmətin göstərilməsi üzrə düzəlişlərlə birlikdə 1978-ci il Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyanın ("STCW") tələblərinə cavab verən təlim kursunu müvəffəqiyyətlə bitirmiş olmalıdırlar, milli qanunvericilik və normativ hüquqi aktlar, xüsusilə də səfərin davamlılığı, xarakteri və şərtləri, habelə gəmidə olan dənizçilərin sayı kimi amilləri nəzərə almaqla tələb olunan hazırlığın səviyyəsini müəyyən etməlidirlər;
- (d) səlahiyyətli orqan, radio vasitəsi ilə və ya peyk

rabitəsinin köməyi ilə verilən tibbi məsləhətlərin, o cümlədən mütəxəssislərin məsləhətləri dənizdə olan gəmilərə gün ərzində 24 saat fasiləsiz çatdırılmasını əvvəlcədən yaradılmış sistem əsasında təmin etməlidir; tibbi tövsiyələr, habelə gəmi ilə quruda olan məsləhətçilər arasında peyk rabitəsi ilə ismarıqların ötürülməsi gəmilərin hansı bayraq altında üzməsindən asılı olmayaraq onlar üçün ödənişsiz təmin edilməlidir.

2006-cı il MLC (Dəniz Əməyi Konvensiyası) (Standart A1.2) və düzəliş edilmiş 1978-ci il STCW (Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiya) (Bölmə A-I/9, paragraf 7) tibbi sertifikatə daxil edilməli olan minimum məlumatları müəyyən edir. Bu Qaydalar milli prosedurların işlənilib hazırlanması zamanı nəzərə alınmalı olan müvafiq Beynəlxalq Konvensiyaların digər müddəaları ilə uyğunluq təşkil etməlidir.

Qaydalar, subyektivliyin qarşısının alınması və qərar qəbulu zamanı obyektiv meyarların müəyyən edilməsi məqsədi daşıyır.

1. Tibbi sertifikatın etibarlılıq müddəti 2006-cı il MLC, Standart A1.2, paragraf 7 və düzəliş edil-

miş 1978-ci il STCW, Bölmə A-I/9-da göstərilmişdir. Hər iki Konvensiyada nəzərdə tutulmuşdur ki, tibbi sertifikatlar onların verilməsi tarixindən etibarən ən çox 2 il müddətində qüvvədə ola bilər. Lakin tibbi sertifikatın verildiyi şəxsin yaşı 18-dən az olarsa, bu halda tibbi sertifikatın qüvvədə olma müddəti 1 ildən artıq ola bilməz. Düzəliş edilmiş STCW müddəalarına əsasən verilmiş tibbi sertifikatın qüvvədə olma müddəti dənizçinin səfərdə olması zamanı başa çatırsa, bu halda həmin tibbi sertifikatın tanınması 3 aya qədər uzadıla bilər və ya dənizçi növbəti daxil olma limanının aid olduğu tərəf dövlətin IMO tərəfindən tanınan tibb müəssisəsindən tibbi sertifikat almalıdır. Təcili hallarda, administrasiya növbəti daxilolma limanına qədər, dənizçinin qüvvədən düşmüş tibbi sertifikatı olmadan da işləməsinə icazə verə bilər, lakin o şərtlə ki, belə icazə müddəti üç aydan artıq davam etməsin və aidiyyəti dənizçi ən son tarixdə verilmiş, müddəti keçmiş sertifikata malik olsun. Əgər tibbi sertifikat rəngli görmə ilə bağlıdırsa, bu halda həmin sertifikat verildiyi tarixdən etibarən altı ildən artıq olmayan müddətdə qüvvədə qalacaqdır.

2. İki il, bir qayda olaraq yararlılığın yenidən qiymətləndirilməli olduğu müddətdir, lakin, əgər tibbi müayinəni həyata keçirən şəxs dənizçinin dənizdə vəzifələrinin icrasına və ya sağlamlığına mənfi təsir göstərə biləcək şəraitinə görə daha tez nəzarətin həyata keçirilməli olduğu qənaətinə gələrsə, bu halda tibbi sertifikat daha az müddətə verilməli və təkrar qiymətləndirilmənin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görülməlidir. Müəyyən hallarda öz səbəblərini əsaslandıraraq bildikdə, tibbi müayinəni həyata keçirən şəxslər yalnız etibarlılıq müddəti iki ildən az olan müddətə tibbi sertifikat verməlidirlər.
3. Tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər, şəxsin tibbi sertifikatında qeyd olunduğu kimi işlədiyi bölmə (göyərtə / maşın / keytrinq / digər) üzrə bütün vəzifələrini icra etməyə dünya miqyasında yararlı olub – olmamasını və ya həmin şəxslərin öz gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini yerinə yetirə bilmək imkanlarına baxmayaraq yalnız müəyyən edilmiş sularda işləyə bildiklərini; yaxud da bəzi gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin uyğunlaşdırılmasına zərurətin olub olmadığını qeyd etməlidir. Müşahidə növbəsi çəkmə vəzi-

fələri kimi təhlükəsizliklə bağlı bacarıqlar xüsusilə qeyd olunmalıdır.

4. Əgər dənizçi gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini təhlükəsiz və səmərəli şəkildə yerinə yetirə bilmirsə və vəzifələrin uyğunlaşdırılması mümkün deyildirsə, bu halda dənizçiyə “vəzifəyə uyğun olmama” barədə məlumat verilməlidir. Əgər müvafiq vəzifənin uyğunlaşdırılması mümkün dürsə, bu halda dənizçi “vəzifəyə məhdud yararlı” olması barədə məlumatlandırılmalıdır. Əgər xəstəlik və ya xəsarət etibarlı tibbi sertifikatla malik olan dənizçinin gündəlik və fəvqəladə vəzifələri yerinə yetirmək qabiliyyətinə xələl yetirə bilərsə, onların cari yararlılığının təkrarən qiymətləndirilməsi zəruri ola bilər. Belə müayinələrin həyata keçirilməsi, fəaliyyət qabiliyyətinin 30 gündən artıq müddətdə itirilməsi, tibbi səbəblərə görə gəmidən düşürülmə, xəstəxanaya qəbul edilmə və ya yeni dərman vasitələrinə tələb kimi xüsusi hallarda nəzərə alınə bilər. Onların cari tibbi sertifikatlarına da müvafiq qaydada yenidən baxıla bilər.
5. Gələcəkdə dənizdə işləmək niyyətində olan hər hansı şəxslərin təlimlərə başlamazdan öncə, tə-

ləb olunan tibbi yararlılıq standartlarına cavab Verdiklərinin təsdiq olunması məqsədi ilə tibbi müayinədən keçmələri məqsədamüvafiq hesab edilir.

6. Tibbi müayinələrə cəlb olunan bütün şəxslər, o cümlədən tibbi müayinə blankları, laborator təhlillərin nəticələri və digər tibbi məlumatlarla təmasda olan şəxslər tibbi müayinədən keçənin şəxsi həyatının məxfiliyi hüququna riayət etməlidirlər. Tibbi müayinə haqqında hesabatlarda onların məxfi olduğu qeyd olunmalı, belə hesabatlarla məxfi sənəd kimi davranılmalı və dənizçidən əldə olunmuş bütün tibbi məlumatlar qorunmalıdır. Tibbi sənədlərdən yalnız dənizçinin işə yararlı olub-olmamasının müəyyən edilməsi və tibbi xidmətlərin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə istifadə olunmalıdır; tibbi sənədlərin dənizçinin yazılı şəkildə rəsmiləşdirilmiş razılığı olmadan digər şəxslərə açıqlanması yolverilməzdir. Şəxsi tibbi məlumatlar tibbi sertifikatlara və ya tibbi müayinədən sonra digər şəxslərə təqdim oluna bilən digər sənədlərə daxil edilməməlidir. Dənizçi öz şəxsi tibbi məlumatlarını əldə etmək və onların nüsxələrini götürmək hüququna malik olmalıdır.

7. Tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin tanınması: Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının ölkələr üzrə müvafiq səlahiyyətli orqanlarında dənizçilərin tibbi müayinəsini həyata keçirmək və onlara tibbi sertifikatlar vermək hüququna malik olan tibbi fəaliyyətlə məşğul olan tanınmış şəxslərin (həkimlərin) siyahısı olmalıdır. Müvafiq səlahiyyətli orqan, dənizçilərin tibbi müayinəsi üçün icazənin verilməsindən öncə tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin şəxsən müsahibə olunması və belə müayinələrin həyata keçirildiyi klinikalara baxış keçirilməsi zərurətini nəzərə almalıdır. Müvafiq səlahiyyətli orqan tərəfindən tanınmış (təsdiqlənmiş) tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin siyahısı sorğu verildiyi hallarda digər ölkələrdə olan səlahiyyətli orqanlara, şirkətlərə və dənizçi təşkilatlarına təqdim edilməlidir.
8. Tibbi müayinələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı təlimatların işlənib hazırlanması zamanı səlahiyyətli orqan nəzərə almalıdır ki, ümumi tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin dəniz sağlamlığı üzrə hazırlığa malik olan tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərdən daha çox təfərrüatlı tibbi təlimatlara ehtiyacı ola bilər.

9. Bundan başqa, mütəxəssislərin qaynar xəttinin təmin olunması yeni və mürəkkəb problemlərlə bağlı qərarların qəbul edilməsinə yardım edə bilər və qiymətləndirmələrin keyfiyyətinin artırılması məqsədi ilə istifadə oluna bilən məlumat mənbəyi ola bilər.
10. Səlahiyyətli orqan tərəfindən əvvəllər tanınmış olan, lakin sonradan ötən 24 ay ərzində belə tanınmaları ləğv edilmiş tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin adları əlavə olunmaqla onların artıq səlahiyyətli orqan tərəfindən dənizçilərin tibbi müayinələrinin keçirilməsinə səlahiyyətli şəxs kimi tanınmadıqları barədə qeyd aparılmalıdır.
11. Səlahiyyətli orqan tərəfindən tanınmış tibbi fəaliyyətlə məşğul olan belə şəxslər:
 - (I) onların işlədikləri yer üzrə tibbi qeydiyyat orqanı tərəfindən cari olaraq akkreditasiya olunmuş ixtisaslı tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs (həkim) olmalıdırlar;
 - (II) ümumi və istehsalat tibbi və ya dəniz təsərrüfatı tibbi sahəsində təcrübəyə malik olmalıdırlar;
 - (III) dənizçilərin müvafiq işə uyğunluğu baxımından səhhətlərində problemlərlə bağlı olaraq gəmilər-

də yaşayış və iş şəraitləri və dənizçilərin işinə dair tələblər barədə əldə olunması yerindən asılı olmayaraq xüsusi təlimatlar vasitəsi ilə və ya şəxsi dənizçilik təcrübəsi əsasında məlumatlara malik olmalıdırlar;

- (IV) dənizçilərin gəlmələri üçün rahat yerdə yerləşən və dənizçilərin tibbi cəhətdən yararlılığının müəyyən edilməsi məqsədi ilə keçirilən müayinələrə dair məxfilik, təvazökarlıq və təmizlik baxımından tələblərə cavab verən, dənizçilərin tibbi müayinələrinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq tibbi müayinə müəssisəsinə malik olmalıdırlar;
- (V) dənizçilərin tibbi müayinəsinin həyata keçirilməsi prosedurları haqqında təlimat, o cümlədən tibbi müayinənin həyata keçirilməsi nəticəsində tibbi sertifikat verilməsindən imtina edilmiş şəxslər üçün şikayət prosedurları barədə məlumatlarla təmin edilməlidirlər;
- (VI) özlərinin səlahiyyətli orqanın adından müayinələrə həyata keçirən tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs qismində tutduqları etik mövqeyi yaxşı anlamalı və bununla bağlı hər hansı münaqişənin nəzərə alınmasını və həll olunmasını təmin etməlidirlər;

- (VII) dənizçiyə tibbi sertifikatın verilib verilməməsindən asılı olmayaraq, zəruri olduqda aşkar olunmuş hər hansı tibbi problemlərin daha ətraflı araşdırma və müalicə məqsədi ilə aidiyyəti üzrə yönləndirməlidirlər;
- (VIII) tibbi müayinə prosedurları baxımından öz tibbi dəyərləndirmələrinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olaraq gəmi sahiblərindən, dənizçilərdən və onların nümayəndələrindən peşəkarlıq anlamında müstəqil olmalıdırlar. Dənizçi işəgötürənləri və ya heyət formalaşdırma agentlikləri tərəfindən işə götürülmüş və yaxud onlarla xidmət müqaviləsi bağlamış şəxslər tibbi qiymətləndirmənin qanundan irəli gələn standartlara əsaslandığını təmin edən müqavilə şərtlərinə malik olmalıdırlar.
12. Bundan əlavə tövsiyə olunur ki, tibbi fəaliyyətlə məşğul olan belə şəxslər:
- (I) müvafiq milli qanunvericilik və tənzimləmələrdə gəmilərdə tibbi xidmət göstərmək üçün məsul şəxs qismində təyin olunmuş dənizçilərin hazırlıq standartı haqqında məlumatla təmin olunmalıdırlar;

- (II) Gəmilər üçün Beynəlxalq Tibbi Təlimatın ən son versiyası ilə və ya gəmilərdə istifadə olunmaq üçün ona bərabər tibbi təlimat ilə tanış olmalıdırlar.
13. Əgər veriləcək sertifikat yalnız dənizçinin görməsi və / və ya eşitməsi ilə əlaqədardırsa, bu halda səlahiyyətli orqan tibbi fəaliyyətlə məşğul olan tanınmış (təsdiqlənmiş) şəxslərdən fərqli digər şəxsə dənizçini yoxlamaq və belə sertifikatı vermək səlahiyyəti verə bilər. Belə hallarda, belə səlahiyyət verilmiş şəxslərlə bağlı ixtisaslılıq tələbləri səlahiyyətli orqan tərəfindən aydın şəkildə formalaşdırılmalı və belə şəxslər Bölmə 16-da nəzərdə tutulmuş şikayət proseduru barədə məlumatlandırılmalıdırlar.
14. Həyata keçirilən tibbi müayinələrin tələb olunan standartlara cavab verdiyinə əmin olmaq üçün səlahiyyətli orqan keyfiyyət yoxlaması prosedurlarına malik olmalıdır. Belə prosedurlara həmçinin, aşağıdakılarla bağlı ictimaiyyətə açıqlanmış tədbirlər də daxil olmalıdır:
- (I) gəmi sahibləri, dənizçilər və onların nümayəndələri tərəfindən tibbi müayinə prosedurları və səlahiyyətli tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər

- barəsində verilmiş şikayətlərin araşdırılması;
- (II) həyata keçirilmiş tibbi müayinələr və onların nəticələri barədə tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər tərəfindən verilmiş anonim məlumatların toplanması və təhlil edilməsi;
- (III) mümkün olduğu hallarda, tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin təcrübələri və səlahiyyətli orqan tərəfindən və ya onun adından sənədləşmənin yoxlanılması məqsədi ilə ölkə səviyyəsində razılaşdırılmış baxışın və ya audit proqramının təqdim edilməsi. Bundan başqa, dənizçilərin tibbi müayinələrini həyata keçirmək öhdəliyi götürmüş şəxslər üçün müvafiq kənar klinik akkreditasiya tədbirlərinə də razılıq verilə bilər ki, belə tədbirlərin nəticələri səlahiyyətli orqana təqdim olunsun.
15. Müraciət, şikayət, audit proseduru nəticəsində və ya digər səbəblərdən tibbi fəaliyyətlə məşğul olan tanınmış şəxslərin səlahiyyətli orqan tərəfindən belə tanınma ilə əlaqədar tələblərə artıq cavab vermədiyi müəyyən olunarsa, belə şəxslərin dənizçilərin tibbi müayinəsini həyata keçirmək səlahiyyəti ləğv olunmalıdır.
16. Şikayət prosedurları

17. 2006-cı il MLC-də nəzərdə tutulmuşdur ki, tibbi sertifikat verilməsindən imtina edilmiş və ya işləmək qabiliyyətlərinə məhdudiyyət tətbiq edilmiş dənizçilərə onların başqa müstəqil tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs və ya digər müstəqil tibbi həkim tərəfindən müayinə olunmaq imkanı verilməlidir. STCW Konvensiyasına tərəf olan ölkələrdən tələb olunur ki, yararlılıq standartlarına cavab verməyən və ya barələrində məhdudiyyət tətbiq olunmuş dənizçilərin işinə həmin tərəf ölkənin şikayət təminatlarına uyğun olaraq təkrar baxılması imkanının təmin edilməsi üçün proses və prosedurlar müəyyən etsinlər.
18. Səlahiyyətli orqan şikayət üzrə tədbirləri və ya onların bir hissəsini ümumən dənizçilərlə bağlı oxşar funksiyaları həyata keçirən təşkilata və ya orqana həvalə edə bilər.
19. Şikayət proseduruna aşağıda qeyd olunan hissələr aid ola bilər:
 - (I) işə baxmaq vəzifəsini öz üzərinə götürmüş tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs və ya həkim ən azı ilkin müayinəni həyata keçirmiş tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs ilə eyni ixtisasa malik olmalıdır;
 - (II) işə baxmaq vəzifəsini öz üzərinə götürmüş tibbi

fəaliyyətlə məşğul olan şəxs və ya həkim digər tibb ekspertlərinin dəstəyi üçün müraciət imkanı ilə təmin edilməlidir;

- (III) şikayət proseduru dənizçi və ya gəmi sahibi üçün lüzumsuz nəticələrə səbəb olmamalıdır;
- (IV) tibbi sənədlərlə davranış üzrə nəzərdə tutulmuş məxfilik prinsipləri şikayət proseduruna da şamil edilmişdir;
- (V) şikayət proseduru nəticəsində qəbul olunmuş qərarların uyğunluğu və adekvatlığını təsdiq etmək üçün keyfiyyətin təmin edilməsi və keyfiyyətə nəzarət prosedurları mövcud olmalıdır.

**Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı tərəfindən tibbi
müayinələr həyata keçirmək və tibbi
sertifikatlar vermək səlahiyyəti verilmiş
tibb müəssisələri üçün
Təlimat:**

1. 1.Tibbi müayinələr gəminin təhlükəsizliyində və gəmi heyətinin sağlamlığı məqsədi ilə həyata keçirilir.
2. 2.Tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs tibbi müayinəni dənizçinin gəmidə öz gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini yerinə yetirmək qabiliyyətlərinin qiymətləndirilməsi baxımından həyata keçirilməlidir.
- (I) Dənizdə işləyən zaman xəstəlik nəticəsində yarana biləcək səhhətin pisləşməsi halının doğurduğu nəticələr dənizçinin gündəlik və fəvqəladə vəzifələrindən, habelə, gəmidən quruda yerləşən tibbi xidmət müəssisələrindəki məsafədən asılıdır. Belə səhhətin pisləşmə halı gəminin istismarına mənfi təsir göstərə bilər. Çünki, bu zaman fiziki şəxslər və tibbi xidmət göstərən şəxslər öz normal vəzifələrini icra edə bilməyəcək-

lər. Dənizdə xəstəlik halı gəmidə tibbi xidmətin məhdud olması səbəbindən, həmçinin fiziki şəxs özünü böyük riskə məruz qoya bilər, çünki gəmidə xidmət edən şəxslər yalnız ilkin tibbi yardım və digər tibbi təlimləri almış olurlar və gəmilər yalnız ilkin tibbi vasitələrlə təchiz olunur. Dənizçilər tərəfindən istifadə olunan dərman preparatları diqqətlə qiymətləndirilməlidir və onların kənar təsirləri nəticəsində dənizdə qarşısı asanlıqla alınə bilinməyən fəsadlar diqqətdə saxlanılmalıdır.

- (II) İnfeksion xəstəliklər gəmidə olan digər şəxslərə keçirilə bilər. Bu, xüsusilə qida və içkiləri hazırlayan şəxslərdə olan qida mənşəli infeksiyalara aiddir. Aidiyyəti infeksiyaların yoxlanması məqsədi ilə müayinələr tibbi müayinə zamanı və digər vaxtlarda həyata keçirilə bilər.
- (III) Fiziki qabiliyyətlərin məhdudlaşması gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin yerinə yetirilməsi qabiliyyətinə təsir göstərə bilər (məsələn, nəfəsalma aparatından istifadə). Belə məhdudiyyətlər həmçinin xəsarət və ya xəstəlik halında dənizçilərin xilas edilməsini çətinləşdirə bilər.
- (IV) Tibbi müayinədən xəstəliyi ilkin mərhələlərdə

aşkarlamaq və ya gələcək xəstəliklər üçün risk amillərini müəyyənləşdirmək imkanının təmin edilməsi üçün istifadə oluna bilər. Dənizçilərin dəniz karyeralarını davam etdirmələri üzrə imkanların artırılması məqsədi ilə dənizçilərə önləyici tədbirlər haqqında məsləhətlər verilə bilər və ya onlar daha təfərrüatlı araşdırmalar və müalicə üçün yönləndirilə bilərlər.

(V) Əgər xəstəlik aşkar olunubsa, bu halda müayinələrin keçirilməsi mütəmadiyyətinin artırılması, xəstəliyin uyğun olmadığı hallarda həmin şəxslərin vəzifələrinin məhdudlaşdırılması və ya gəmidə tibbi xidmətlərin göstərilməsini təmin etmək üçün səyahət növünün məhdudlaşdırılması yolu ilə xəstəliklərin doğura biləcəyi mənfi nəticələri azaltmaq mümkündür.

(VI) Dənizçilər gəmilərdə yaşayış və iş şəraitlərinə, o cümlədən günün müxtəlif vaxtlarında növbə çəkmək və gəminin əlverişsiz hava şəraitində hərəkəti tələbinə, gəminin məhdud sahələri daxilində yaşamaq və işləmək, dırmanaraq qalxmaq və çəkiləri qaldırmaq, habelə müxtəlif hava şəraitlərində işləmək zərurətinə uyğunlaşmalıdırlar.

(VII) Dənizçilər uzun müddət ərzində və bir qayda olaraq gərgin iş şəraitində eyni insanlarla yaxından işləməyi bacarmalıdırlar. Onlar öz ailələrindən və yaxınlarından, hətta bəzi hallarda eyni mədəniyyətə malik olduqları insanlardan təcrid olunmanın effektiv şəkildə öhdəsindən gəlməyi bacarmalıdırlar.

3. Gəmi əməliyyatları və gəmidəki vəzifələr bir birindən əhəmiyyətli şəkildə fəqlənir. Gəmilərdə müvafiq kateqoriyalardan olan işlərə dair fiziki tələblər haqqında daha dolğun təsəvvürlər üçün, tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər düzəliş edilmiş 1978-ci il STCW (Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiya) və aidiyyəti milli tələblər haqqında biliklər əldə etməli və aidiyyəti milli orqan, gəmiçilik şirkəti və həmkarlar ittifaqı təşkilatının nümayəndələri ilə məsləhətləşməli və dənizçilik həyatı haqqında mümkün qədər çox məlumat əldə etmək üçün başqa cür say göstərməlidir.

Tibbi müayinələrin növü və tezliyi:

4. Əsas xəstəliklər üzrə, dənizçilik karyerasının bütün mərhələlərində həyata keçirilən tibbi

müayinələr üçün eyni meyarlar uyğundur, lakin gələcəkdə pisləşmək ehtimalı olan və bunun nəticəsində də dəniz məktəbinin müdaviminin və ya təlim keçən şəxsin tam tədrisi üçün zəruri olan bir sıra vəzifələri və tapşırıqları yerinə yetirmək qabiliyyətini məhdudlaşdıracaq hər hansı hal mövcud olarsa, bu halda bütün tədris tələblərinə riayət edilməsinin təmin edilməsi üçün yararlılıq standartlarının tətbiq edilməsi zamanı xidmətdə olan dənizçilərə nisbətən daha az seçim imkanı ola bilər.

5. Müayinələr bir qayda olaraq hər iki ildən bir həyata keçirilir, lakin daha mütəmadi tezliklə yoxlanılma tələb edən xəstəlik halı mövcud olarsa, tibbi müayinələr daha qısa aralıqlarla həyata keçirilə bilər. Daha mütəmadi tezliklərdə müayinələrin həyata keçirilməsi zərurətinin dənizçinin işlə təmin oluna bilmək imkanları məhdudlaşdırmasına və dənizçinin özü və ya onun işgötürəni üçün əlavə məsrəflərə gətirib çıxarmasına səbəb ola biləcəyini qəbul etmək vacibdir. Əgər tibbi müayinələr bir ildən az vaxt fasiləsi ərzində həyata keçirilsə, onlar ancaq nəzarət altında olan hallara aid ola bilər və bu halda,

təkrarən verilmiş tibbi sertifikat əvvəlki tam müayinə tarixindən etibarən iki ildən artıq müddətə qüvvədə ola bilməz.

6. Tibbi sertifikat, dənizçinin işəgötürən tərəfindən irəli sürülən hər hansı əlavə tələblərə cavab verməsindən asılı olmayaraq, onun qanunvericiliyə əsaslanan standartlara uyğunluğu təsdiq edildiyi halda verilməlidir.

Dənizçilərin beynəlxalq tibbi yararlılıq meyarları üzrə ümumi test sualları nümunələri

Azərbaycan Respublikasının 22 aprel 1997-ci il tarixli, 276-IQ nömrəli Qanunu ilə qoşulduğu Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının “Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyasının” (STCW) 1978-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiyasının tələblərinə uyğun olaraq dənizçilərin ilkin və dövrü tibbi müayinədən keçmələrinə dair qaydaları və tibbi şərtlərinə uyğun milli konsepsiyanı işləmişdir. Məhz bu qaydalara uyğun tibbi müayinələr həyata keçiriləndən sonra nəticədən asılı olaraq dənizçiyə tibbi sertifikatın verilib - verilməməsi barədə tibbi-müayinə komissiyası qərar qəbul etməlidir. Tibbi-müayinə komissiyası qərar qəbulu zamanı, həm ölkə səviyyəsində, həm də dənizçiliyin və dəniz nəqliyyatının beynəlmiləl xarakterli olması səbəbindən beynəlxalq səviyyədə vahid qaydada tətbiq olunan yararlılıq meyarlarının tətbiqinə əsaslanması vacibdir. Bu baxımdan həkimlərimizin maarifləndirilməsini nəzərə alaraq testlər hazırlanmışdır.

1. Tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər, müayinə edənlər, dənizçilərin yararlılıq baxımından tibbi müayinəsinin həyata keçirilməsi zamanı hansı qaydalara istinad edirlər?

Cavab: Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (ILO) və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (WHO) tərəfindən 1997-ci ildə nəşr olunmuş Dənizçilər üçün Dəniz Öncəsi və Mütəmadi Tibbi Uyğunluq Müayinələri haqqında Qaydalara, o cümlədən onların düzəlişlə nəşr edilmiş sonrakı versiyalarına riayət edilməsini vacib sayır.

2. Tibbi müayinənin həyata keçirilməsinin gedişatında alkoqol və ya narkotik maddələrin mövcudluğunun yoxlanılması üçün testlərin (təhlillərin) aparılması zamanı hansı rəhbər prinsiplər əsas götürülməlidir?

Cavab: Tibbi müayinənin həyata keçirilməsinin gedişatında alkoqol və ya narkotik maddələrin mövcudluğunun yoxlanılması üçün testlərin (təhlillərin) aparılması zamanı Beynəlxalq Əmək Təşkilatının və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Dənizçilərin Sağlamlığı üzrə Birgə Komitəsi (Cenevrə, 10–14 May 1993-cü il) tərəfindən qəbul olunmuş dünya səviyyəsində tətbiq olunan Dəniz Sənayesində Narkotik

və Alkoqol Yoxlamaları Prosedurları haqqında Rəhbər Prinsiplər əsas götürülür.

3. Müayinələr zamanı Dənizçilərdə narkoloji asılılıq aşkar edildikdə hansı tədbir seçilməlidir?

Cavab: Dənizçilərdə narkoloji asılılıq aşkar edildikdə Respublika Narkoloji Dispanserinə göndərilməli və həmin xəstə dispanser qeydiyyatına alınmalıdır.

4. İstənilən halda dənizçilərin müayinəsini həyata keçirən zaman tibb işçisi, bütün mümkün hallarda hansı meyarları nəzərə almalıdır?

Cavab: İstənilən halda dənizçilərin müayinəsini həyata keçirən zaman tibb işçisi beynəlxalq tövsiyələrdə göstərilmiş yararlılıq meyarlarını nəzərə almalıdır. Bu yanaşmanın da təməlinə isə Azərbaycan Respublikasının 22 aprel 1997-ci il tarixli, 276-IQ nömrəli Qanunu ilə qoşulduğu Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının STCW 1978-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiyası və 2006-cı ildə qəbul edilmiş Dəniz Əməyi Konvensiyası durur.

5. Dənizçilərə Sağlamlıq haqqında Tibbi sertifikat verilməsi hansı qaydalara uyğun həyata keçirilir?

Cavab: 2006-cı ildə qəbul edilmiş Dəniz Əməyi Konvensiyasına görə dənizçilərin öz vəzifələrini tibbi yararlılığı baxımından yerinə yetirib və ya yetirə bilməməyi tibbi sertifikatın verilməsi qaydalarına uyğun həyata keçirilir.

6. 2006-cı ildə qəbul edilmiş Dəniz Əməyi Konvensiyasına görə Gəmidə və quruda tibbi xidmət hansı formada təmin edilir?

Cavab:Dənizçilərə zəruri dərman preparatları, tibbi avadanlıqlar, tibbi diaqnostika və müalicə, habelə, tibbi məlumat və ekspertiza müəssisələrinə təxirəsalınmaz çıxış əldə etmələri də daxil olmaqla, habelə radio vasitəsi ilə və ya peyk rabitəsinin köməyi ilə verilən tibbi məsləhətlərin, o cümlədən mütəxəssislərin məsləhətləri dənizdə olan gəmilərə gün ərzində 24 saat fasiləsiz çatdırılmasını əvvəlcədən yaradılmış sistem əsasında təmin etməlidir; tibbi tövsiyələr, habelə gəmi ilə quruda olan məsləhətçilər arasında peyk rabitəsi ilə ismarıqların ötürülməsi gəmilərin hansı bayraq altında üzməsindən asılı olmayaraq onlar üçün ödənişsiz təmin edilməlidir.Sağlamlığın mühafizəsi və sanitar maarifləndirmə proqramlarının işlənməsi kimi qabaqlayıcı xarakterli tədbirlər görülməlidir.

7. Tibbi sertifikatata daxil edilməli olan minimum məlumatlarda nə əks olunmalıdır?

Cavab: Dənizçinin sağlamlığı haqqında tibbi sertifikatın etibarlılıq müddəti 2006-cı il Dəniz Əməyi Konvensiyası (MLC, Standart A1.2, paragraf 7) və düzəliş edilmiş 1978-ci il Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya (STCW, Bölmə A-I/9-da) **uyğun göstərilməlidir.**

8. Tibbi sertifikatlar neçə il müddətinə verilir?

Cavab: MLC, Standart A1.2, paragraf 7 və düzəliş edilmiş 1978-ci il STCW-yə uyğun tibbi sertifikatlar verilməsi tarixindən etibarən ən çox 2 il müddətində qüvvədə ola bilər, əgər tibbi sertifikatın verildiyi şəxsin yaşı 18-dən az olarsa, bu halda tibbi sertifikatın qüvvədə olma müddəti 1 ildən artıq ola bilməz.

9. Tibbi sertifikatın qüvvədə olma müddəti dənizçinin səfərdə olması zamanı başa çatırsa, bu halda hansı rəhbər prinsiplər nəzərə alınır?

Cavab: 1978-ci il Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyanın(STCW)

müddəalarına əsasən verilmiş tibbi sertifikatın qüvvədə olma müddəti dənizçinin səfərdə olması zamanı başa çatırsa, bu halda həmin tibbi sertifikatın tanınması 3 aya qədər uzadıla bilər və ya dənizçi növbəti daxil olma limanının aid olduğu tərəf dövlətin Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı (İMO) tərəfindən tanınan tibb müəssisəsindən tibbi sertifikat almalıdır. Təcili hallarda, administrasiya növbəti daxilolma limanına qədər, dənizçinin qüvvədən düşmüş tibbi sertifikatı olmadan da işləməsinə icazə verə bilər, lakin o şərtlə ki, belə icazə müddəti üç aydan artıq davam etməsin və aidiyyəti dənizçi ən son tarixdə verilmiş, müddəti keçmiş sertifikata malik olsun.

10. Müayinəni həyata keçirən şəxs dənizçinin dənizdə vəzifələrinin icrası zamanı onun işinin xüsusiyyətinin onun sağlamlığına mənfi təsir göstərdiyini aşkar edərsə onun yanaşması necə olmalıdır?

Cavab: Müayinə edən həkim dənizçinin dənizdə vəzifələrinin icrası zamanı onun işinin xüsusiyyətinin onun sağlamlığına mənfi təsir göstərdiyi qənaətinə gələrsə, bu halda tibbi sertifikat daha az müddətə verilməli və təkrar qiymətləndirilmənin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görülməlidir. Tibbi fəaliyyət

yətlə məşğul olan şəxslər, şəxsin tibbi sertifikatında qeyd olunduğu kimi işlədiyi bölmə (göyərtə / maşın / keytrinq / digər) üzrə bütün vəzifələrini icra etməyə dünya miqyasında yararlı olub -olmamasını və ya həmin şəxslərin öz gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini yerinə yetirə bilmək imkanlarına baxmayaraq yalnız müəyyən edilmiş sularda işləyə bildiklərini, yaxud da bəzi gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin uyğunlaşdırılmasına zərurətin olub- olmadığını qeyd etməlidir. Müşahidə növbəsi çəkmə vəzifələri kimi təhlükəsizliklə bağlı bacarıqlar xüsusilə qeyd olunmalıdır.

11. Əgər dənizçi gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini təhlükəsiz və səmərəli şəkildə yerinə yetirə bilmirsə və vəzifələrin uyğunlaşdırılması mümkün deyildirsə, bu halda hansı tədbirlər həyata keçirilməlidir ?

Cavab: Əgər dənizçi gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini təhlükəsiz və səmərəli şəkildə yerinə yetirə bilmirsə və vəzifələrin uyğunlaşdırılması mümkün deyildirsə, bu halda dənizçiyə “vəzifəyə uyğun olmama” barədə məlumat verilməlidir.

12. Əgər dənizçi gündəlik və fəvqəladə vəzifələrini

təhlükəsiz və səmərəli şəkildə məhdud yerinə yetirə bilirsə hansı tədbirlər görülməlidir?

Cavab: Bu halda dənizçi “vəzifəyə məhdud yararlı” olması barədə məlumatlandırılmalıdır. Əgər xəstəlik və ya xəsarət etibarlı tibbi sertifikatla malik olan dənizçinin gündəlik və fəvqəladə vəzifələri yerinə yetirmək qabiliyyətinə xələl yetirə bilirsə, onların cari yararlılığının təkrarən qiymətləndirilməsi zəruri ola bilər. Belə müayinələrin həyata keçirilməsi, fəaliyyət qabiliyyətinin 30 gündən artıq müddətdə itirilməsi, tibbi səbəblərə görə gəmidən düşürülmə, xəstəxanaya qəbul edilmə və ya yeni dərman vasitələrinə tələb kimi xüsusi hallarda nəzərə alın bilər. Onların cari tibbi sertifikatlarına da müvafiq qayda-da yenidən baxıla bilər.

13. Tibbi müayinələri həyata keçirən şəxslər müayinə etdikləri dənizçilər qarşısında hansı hüquqi öhdəliklər daşıyır ?

Cavab: Tibbi müayinələri həyata keçirən şəxslər, müayinələrə cəlb olunan bütün şəxslərin, o cümlədən tibbi müayinə blankları, laborator təhlillərin nəticələri və digər tibbi məlumatlarla bağlı məxfilik proseduruna riayət etməlidirlər. Tibbi müayinə

haqqında hesabatlarda onların məxfi olduğu qeyd olunmalı, belə hesabatlarla məxfi sənəd kimi davranılmalı və dənizçidən əldə olunmuş bütün tibbi məlumatlar qorunmalıdır. Tibbi sənədlərdən yalnız dənizçinin işə yararlı olub – olmamasının müəyyən edilməsi və tibbi xidmətlərin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə istifadə olunmalıdır; tibbi sənədlərin dənizçinin yazılı şəkildə rəsmiləşdirilmiş razılığı olmadan digər şəxslərə açıqlanması yolverilməzdir. Şəxsi tibbi məlumatlar tibbi sertifikatlara və ya tibbi müayinədən sonra digər şəxslərə təqdim oluna bilən digər sənədlərə daxil edilməməlidir. Dənizçi öz şəxsi tibbi məlumatlarını əldə etmək və onların nüsxələrini götürmək hüququna malik olmalıdır.

14. Tibbi müayinənin həyata keçirilməsi nəticəsində tibbi sertifikat verilməsindən imtina edilmiş şəxslər üçün şikayət prosedurları barədə dənizçi hansı məlumatlarla təmin edilməlidirlər ?

Cavab: Tibbi müayinəni həyata keçirən həkimlər, etik mövqeyi yaxşı anlamalı və bununla bağlı hər hansı münaqişənin nəzərə alınmasını və həll olunmasını təmin etməlidirlər; dənizçiyə tibbi sertifikatın verilib – verilməməsindən asılı olmayaraq, zə-

ruri olduqda aşkar olunmuş hər hansı tibbi problemlərin daha ətraflı araşdırma və müalicə məqsədi ilə aidiyyəti üzrə yönləndirməlidirlər. Dənizçilərin tibbi müayinələrini həyata keçirmək öhdəliyi götürmüş şəxslər üçün müvafiq kənar klinik akkreditasiya tədbirlərinə də razılıq verilə bilər ki, belə tədbirlərin nəticələri səlahiyyətli orqana təqdim olunmalıdır.

15. Dənizçilərin həkimlərdən şikayət prosedurlarına nə aiddir?

Cavab: Şikayət prosedurunə aşağıda qeyd olunan hissələr aid ola bilər:

- (I) işə baxmaq vəzifəsini öz üzərinə götürmüş tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs və ya həkim ən azı ilkin müayinəni həyata keçirmiş tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs ilə eyni ixtisasa malik olmalıdır;
- (II) işə baxmaq vəzifəsini öz üzərinə götürmüş tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxs və ya həkim digər tibb ekspertlərinin dəstəyi üçün müraciət imkanı ilə təmin edilməlidir;
- (III) şikayət proseduru dənizçi və ya gəmi sahibi üçün lüzumsuz nəticələrə səbəb olmamalıdır;
- (IV) tibbi sənədlərlə davranış üzrə nəzərdə tutulmuş

məxfilik prinsipləri şikayət proseduruna da şamil edilmişdir;

- (V) şikayət proseduru nəticəsində qəbul olunmuş qərarların uyğunluğu və adekvatlığını təsdiq etmək üçün keyfiyyətin təmin edilməsi və keyfiyyətə nəzarət prosedurları mövcud olmalıdır.

Müraciət, şikayət, audit proseduru nəticəsində və ya digər səbəblərdən tibbi fəaliyyətlə məşğul olan tanınmış şəxslərin səlahiyyətli orqan tərəfindən belə tanınma ilə əlaqədar tələblərə artıq cavab vermədiyi müəyyən olunarsa, belə şəxslərin dənizçilərin tibbi müayinəsini həyata keçirmək səlahiyyəti ləğv olunmalıdır.

Dənizçilərin tibbi yararlılıq üzrə spesifik test suallarının nümunələri

Azərbaycan Respublikasının 22 aprel 1997-ci il tarixli, 276-IQ nömrəli Qanunu ilə qoşulduğu Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının “Dənizçilərin Hazırlanması, Sertifikatlaşdırılması və Növbə Çəkmə Standartları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyasının”(STCW) 1978-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiyasının tələblərinə uyğun olaraq dənizçilərin ilkin və dövrü tibbi müayinədən keçmələrinə dair qaydaları və tibbi şərtləri müəyyən etmişdir. Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi zamanı istinad edilən Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatının Xəstəliklərin Beynəlxalq Təsnifatının, 10-cu versiyasının diaqnostika kodları ilə ASCO – nun KSƏ-TƏMM departamenti tibbi-müayinə komissiyasının üzvü olan həkimlərimizi məlumatlandırmış və müvafiq ədəbiyyatlarla onları təmin etmişdir. Məhz bu qaydalara və Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatının Xəstəliklərin Beynəlxalq Təsnifatı, 10-cu versiyasına uyğun tibbi müayinələr həyata keçiriləndən sonra nəticədən asılı olaraq dənizçiyə tibbi sertifikatın verilib - verilməməsi barədə tibbi-müayinə komissiyası

qərar qəbul etməlidir. Tibbi-müayinə komissiyası qərar qəbulu zamanı, həm ölkə səviyyəsində, həm də dənizçiliyin və dəniz nəqliyyatının beynəlmiləl xarakterli olması səbəbindən beynəlxalq səviyyədə vahid qaydada tətbiq olunan yararlılıq meyarlarının tətbiqinə əsaslanması vacibdir. Bu Qaydalar, müvafiq beynəlxalq Konvensiyalara uyğun olan milli tədbirlərin formalaşdırılması üçün əsas qismində çıxış edir. Dəniz əməyi ilə məşğul olan insanların sağlamlığının təmin olunması istiqamətində öz fəaliyyətini bu prinsiplərə söykənərək işini yenidən qurmaq, dəniz əməyi ilə məşğul olan insanlarda peşə fəaliyyətindən irəli gələn xəstəliklər və bu fəsadların aradan götürülməsini təşkil etmək və tibbi müayinənin beynəlxalq tələb və göstəricilərinə uyğun həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə aşağıdakı nümunələr xüsusən nəzərə alınmalıdır.

Həkim-terapevt

1. Sual: Dənizçidə implant olunmuş kardioverter defibrilyatorlar olduqda hansı qərar verilməlidir?
 - a) müalicə olunana və müalicənin uyğunluğu təsdiq olunana qədər dənizə buraxılmamalı
 - b) dənizə buraxıla bilər
 - c) dənizə buraxılmamalıdırDüzgün cavab c-dir mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu H 144-49).
2. Sual: Damarların varikoz genişlənməsi ilə əlaqədar cərrahi əməliyyat keçirənlərlə bağlı qərar necə olmalıdır?
 - a) Dənizə buraxıla bilər
 - b) Dənizə buraxıla bilməz
 - c) Cərrahi əməliyyatdan bir ay sonra bir aya buraxıla bilərDüzgün cavab c-dir mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu H 183).
3. Sual: Dərin venaların trombozu zamanı xəstə

daimi **anti antikoaqulant** qəbul edirsə həkimin qərarı nə olmalıdır?

- a) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə uyğun deyil.
- b) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə uyğundur
- c) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə müalicədən sonra uyğundur.

Düzgün cavab a-dır mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu H 180).

4. Sual: Son iki il ərzində ağız vasitəsilə qəbul edilən steroid istifadəsi olmadıqda və ya mütəmadi müalicəyə ehtiyacı olan mülayim və ya fiziki gərginlik astmasına dair xəstəlik tarixçəsi olanlar barədə həkimin qərarı nə olmalıdır?

- a) yalnız sahilyanı sularda və ya heyətinə gəmi həkimi daxil olan gəmilərdə işləyə bilər
- b) yalnız sahilyanı sularda işləyə bilər
- c) ambulator müalicədən sonra istənilən gəmilərdə işləyə bilər

Düzgün cavab a-dır mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar,diaqnostika kodu J 45-46).

5. Sual: Əgər xəstədə residivli ağciyər vərəmi aşkarlanıbsa həkimin taktikası necə olmalıdır?
- a) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin hamısını deyil,lakin bəzilərini icra etməyə və ya bütün sularda deyil,yalnız bəzi sularda işləməyə qadirdir
 - b) Xəstənin səhhəti sabitləşənə qədər və infeksiyanın olmaması təsdiq olunana qədər müalicə davam etdirilib sonra işə buraxılmalıdır.
 - c) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməsinə uyğun deyil

Düzgün cavab c-dir mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Haqqında Qaydalar,diaqnostika kodu A 15-16).

Həkim-cərrah

1. Sual: Splenektomiya əməliyyatından sonra həkim dənizçinin iş rejimində hansı korrektələr etməlidir?
 - a) Sahilyanı və orta enliklərdə iş üçün yararlı olması güman edilir. Lakin tropiklərdə xidməti məhdudlaşdırıla bilər
 - b) Əməliyyat sonrası tam bərpa olunana qədər heç bir işə buraxıla bilməz
 - c) Fərdi qiymətləndirmə
 - d) Sadalananların hamısı

Düzgün cavab a-dır mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu D-73).

2. Sual. Müayinə zamanı xəstədə qasıq və omba sümüyü yırtığında Stranqulyasiya ehtimalı aşkarlanıbsa həkim-cərrahın rəyi necə olmalıdır?
 - a) İşə buraxılmalıdır
 - b) İşə buraxılmalı deyil
 - c) Sahilyanı ərazilərdə işə buraxılmalıdırDüzgün cavab a-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi

Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu K 40-41).

3. Sual. Kəskin divertikulit zamanı hansı taktika seçilməlidir?

- a) İki illik sağlamlıq sertifikatın verilməsi üçün tələblərə cavab vermir, lakin sürətlə inkişaf edən təkrarlanma ehtimalı azdır, sahələ yaxın ərazilərdə öz vəzifələrini icra edə bilər
- b) İki illik sağlamlıq sertifikatı verilməsi üçün tələblərə cavab verir, lakin sürətlə inkişaf edən təkrarlanma ehtimalı azlığından istənilən sularda öz vəzifəsini icra etməyə yararlıdır
- c) iki illik sağlamlıq sertifikatı verilməsi üçün tələblərə cavab vermir
- d) Fərdi qiymətləndirmə

Düzgün cavab c-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu K 50,51,57,58,90).

4. Sual: Müayinə zamanı arxa keçəcək ətrafında damarların varikoz genişlənməsi aşkarlanıbsa cərrah-həkimin rəyi necə olmalıdır?

- a) Hemoroylar aşağı sallandıqda ,təkrarən qa-

nadıqda və simptomlara səbəb olduqda; çatlar və dəliklər ağrılı,infeksiyaya yoluxmuş olduqda, təkrarən qanadıqda və ya nəcisin qalmasına səbəb olduqda müvəqqəti işə yarasızlığı nəzərə alınır

- b) Müalicə olunmamış halların sahilə yaxın vəzifələr üzrə fərdi qiymətləndirilməsi həyata keçirilir
- c) Qənaətbəxş müalicə olunduqdan sonra
- d) Müəyyən edilmiş bölmə daxilində öz vəzifələrini bütün dünyada yerinə yetirmək qabiliyyətinə malikdir
- e) Sadalananların hamısı

Düzgün cavab e-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar,diaqnostika kodu K 60-184).

5. Sual: Kron xəstəliyi aşkarlanıbsa cərrah-həkim hansı qərar verməlidir?
- a) İki illik sağlamlıq sertifikatının verilməsi üçün tələblərə cavab vermir, lakin sürətlə inkişaf edən təkrarlanma ehtimalı azdır,sahilə yaxın ərazilərdə öz vəzifələrini icra edə bilər

- b) İki illik sağlamlıq sertifikatının verilməsi üçün tələblərə cavab verir, lakin sürətlə inkişaf edən təkrarlanma ehtimalı azlığından istənilən sülarda öz vəzifəsini icra etməyə yararlıdır
- c) İki illik sağlamlıq sertifikatının verilməsi üçün tələblərə cavab vermir
- d) Fərdi qiymətləndirmə

Düzgün cavab c-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu K50,51,57,58,90).

6. Sual:Damarların varikoz genişlənməsi ilə əlaqədar cərrahi əməliyyat keçirənlərlə bağlı qərar necə olmalıdır?

- a) Dənizə buraxıla bilər
- b) Dənizə buraxıla bilməz
- c) Cərrahi əməliyyatdan bir ay sonra bir aya buraxıla bilər

Düzgün cavab c-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu H 183).

Həkim-nevropatoloq

1. Sual: İcra səmərəliliyinə mənfi təsir göstərmək ehtimalı olan kəskin təşviş halı, depressiya müşahidə olunarsa həkimin taktikası necə olmalıdır?

- d) Heç bir yeni epizodun baş verməməsi şərti ilə, müvafiq epizodun başa çatmasından ən az iki ay sonra, dənizə buraxıla bilər
- e) Heç bir yeni epizodun baş verməməsi şərti ilə, bir il müalicədən sonra həkimi olan gəmilərə buraxıla bilər
- f) Heç bir yeni epizodun baş verməməsi şərti ilə, müvafiq epizodun başa çatmasından ən az iki il sonra istənilən gəmiyə buraxıla bilər

Düzgün cavab c-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu F 32-38).

2. Sual: Dərman vasitələri ilə idarə olunmayan epileptik tutmaları olan xəstələr barədə həkimin rəyi necə olmalı?

- g) sonuncu tutmadan sonra iki il ərzində yeni tutmalar yoxdursa, dənizə buraxıla bilər sonuncu tutmadan sonra dörd il ərzində ye-

ni tutmalar yoxdursa dənizə buraxıla bilər
dənizə buraxıla bilməz

Düzgün cavab c-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu G 00-99).

3. Sual: Narkolepsiya zamanı hansı qərar verilməlidir?

- a) Əgər həkim ən azı iki il üçün tam müalicə nəzarətini təsdiq edərsə, sahilyanı sulara və növbə çəkmə ilə əlaqədar olmayan işlərə buraxıla bilər
- b) Əgər mütəxəssis ən azı iki il üçün tam müalicə nəzarətini təsdiq edərsə, yalnız növbə çəkmə ilə əlaqədar işlərə buraxıla bilər
- c) Nə sahilyanı sulara, nə də növbə çəkmə ilə əlaqədar olmayan işlərə buraxıla bilməz

Düzgün cavab a-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu G 47).

4. Sual: Gəmiyə, başqalarına və özünə tutmalar səbəbindən ziyan vuran dənizçilər barədə hansı qərar verilməlidir?

- a) Tutmadan bir il sonra və sabit dərman qəbulu

halında sahilyanı sularda növbə çəkmə ilə əlaqədar olmayan vəzifələri icra edilə bilər

- b) Tutmadan 1 ay sonra və sabit dərman qəbulu halında həkimi olan gəmilərdə işləyə bilər
- c) Nə sahilyanı sularda növbə çəkmə ilə əlaqədar olmayan vəzifələri icra edə bilməz, nədə ki, həkimi olan gəmilərdə işləyə bilməz.

Düzgün cavab a-dır, mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu G 40-41).

5. Sual: Tez-tez baş verən miqren tutmalarında hansı qərar verilməli?

- a) Fəaliyyət qabiliyyətinin itirilməsinə səbəb ola biləcək təkrarlanmalar ehtimalını nəzərə alaraq işləməyə icazə verilməməli
- b) Müvafiq hallarda, yalnız məhdud vəzifələri yerinə yetirmək qabiliyyəti olduqda icazə verilməli
- c) Dənizdə olarkən heç bir mənfi təsirlər proqnozlaşdırılmırsa icazə verilməli
- d) Sadalananların hamısı nəzərə alınmalıdır

Düzgün cavab d-dir, mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu G 43).

Oftalmoloq üçün testlər:

1. Sual: Uzağı görmə hansı test üsulu ilə yoxlanılmalıdır?
- a) Snellen optotipləri və ya ona bərabər digər test üsulu ilə yoxlanılmalıdır
 - b) TCR – 2002 aparatı ilə
 - c) Oxumaq testi vasitəsi ilə yoxlanılmalıdır
 - d) Sadalananların hamısı ilə

Düzgün cavab a-dır, mənbə (Görmə standartları
İşıqlandırma üzrə Beynəlxalq Komissiyanın Nəqliyyat üzrə Rəngli Görmə Tələbləri üzrə Təvsiyələrinə baxın).

2. Sual: Fənər testi ilə yoxlamalar hansı hallarda aparılır?
- a) Uzaq görmə qabiliyyəti əgər zəifdirsə
 - b) Çəpgözlüyün təyini zamanı
 - c) **İşihara** testlərində
 - d) Sadalananların hamısı

Düzgün cavab c-dir, mənbə: (Görmə standartları
İşıqlandırma üzrə Beynəlxalq Komissiyanın Nəqliyyat üzrə Rəngli Görmə Tələbləri üzrə Təvsiyələrinə baxın).

3. Sual: Gəminin maşın şöbəsində işləyənlər ən az neçə qiymətində görmə qabiliyyətinə malik olmalıdırlar?

- a) 1,5
- b) 0,3
- c) 0,4

Düzgün cavab c-dir, mənbə: (Görmə standartları
İşıqlandırma üzrə Beynəlxalq Komissiyanın Nəqliyyat üzrə Rəngli Görmə Tələbləri üzrə Təvsiyələrə baxın).

4. Sual: Görmə vasitələri olmadan, dənizçi ən azı hansı görmə standartına cavab verməlidir?

- a) 0,1
- b) 0,2
- c) 0,4

Düzgün cavab a-dır, mənbə: (Görmə standartları
İşıqlandırma üzrə Beynəlxalq Komissiyanın Nəqliyyat üzrə Rəngli Görmə Tələbləri üzrə Təvsiyələrinə baxın).

6. Sual: Görmə sahəsinin itməsi ilə bağlı xəstəlik hansı vasitə ilə aşkarlanır?

- a) Konfrontasiya testi ilə
- b) Avtokeratoktometrlə

c) Optik linzaları ilə

Düzgün cavab a-dır, mənbə: (Görmə standartları
İşıqlandırma üzrə Beynəlxalq Komissiyanın Nəqliy-
yat üzrə Rəngli Görmə Tələbləri üzrə Təvsiyələrinə
baxın).

Otolarinqoloq üçün testlər:

1. Sual: Dənizçilər üçün eşitmə qabiliyyəti, ən azı orta hesabla neçə db həddində olmalıdır?

a) 20db
b) 30db
c) 15db

Düzgün cavab b-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar - Eşitmə standartları hissəsi).

2. Sual: Göyertə/körpü vəzifələrini həyata keçirənlərin neçə metr məsafədən pıçıltını eşitmək qabiliyyətinə malik olması tövsiyə olunur?

a) 3metr
b) 4metr
c) 2metr

Düzgün cavab a-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar - Eşitmə standartları hissəsi).

3. Sual: Eşitməni yaxşılaşdıran vasitələrdən xidmət göstərən dənizçilərin istifadəsi hansı halda məqbul hesab edilir?

- a) qəza signalı zamanı etibarlı şəkildə yuxudan oyadılmasının təmin edilməsi üçün tədbirlər görüldükdə
- b) fəvqəladə vəzifələrini təhlükəsiz və səmərəli şəkildə yerinə yetirmək qabiliyyətinə malik olduğu təsdiq edildikdə
- c) eşitmə vasitələrinin batareyalarını, habelə digər aşınan hissələrini əldə etmək imkanı olduqda
- d) sadalananların hamısı

Düzgün cavab a-dır, mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar- Eşitmə standartları hissəsi).

4. Sual: İnkişaf edən otoskeloroz zamanı həkimin qərarı necə olmalıdır?
- a) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə uyğun deyil
 - b) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə uyğundur
 - c) fəvqəladə vəzifələrini təhlükəsiz və səmərəli şəkildə yerinə yetirmək qabiliyyətinə ma-

lik olduğu təsdiq edildikdə uyğundur
 Düzgün cavab a-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi
 Müayinəsi Haqqında Qaydalar,diaqnostika kodu H
 68-95).

5. Sual: Xroniki otit zamanı həkimin qərarı necə olmalıdır?
- a) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə uyğundur
 - b) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə müalicədən sonra uyğundur
 - c) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin təhlükəsiz və ya səmərəli şəkildə etibarlı yerinə yetirilməməsinə uyğun deyil

Düzgün cavab c-dir, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi
 Müayinəsi Haqqında Qaydalar,diaqnostika kodu H
 65-67).

Həkim-dermatoveneroloq

1. Sual: Müayinə zamanı ekzema aşkar edilibsə həkimin rəyi necə olmalıdır?
 - a) Araşdırılana və qənaətbəxş səviyyədə müalicə olunana qədər dənizə buraxılmamalı
 - b) Dənizə buraxılmalı
 - c) Yalnız sahilyanı ərazilərdə işləməyə qadirdirDüzgün cavab a-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu L 10 – 99).

2. Sual: İş zamanı istifadə olunan maddələr səbəbindən psoriaz kəskinləşirsə həkimin taktikası necə olmalıdır?
 - a) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin hamısını deyil, lakin bəzilərini icra etməyə və ya bütün sularda deyil, yalnız bəzi sularda işləməyə qadirdir.
 - b) Həkimə olan gəmilərdə işləməyə qadirdir
 - c) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin hamısını icra etməyə qadirdirDüzgün cavab a-dır, mənbə:(Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu L 10-99)

3. Sual: Müayinə zamanı dermatit aşkar edilibsə həkimin rəyi necə olmalıdır?

- a) Gündəlik və fəvqəladə vəzifələrin hamısını deyil, lakin bəzilərini icra etməyə və ya bütün sularda deyil, yalnız bəzi sularda işləməyə qadirdir
- b) Daha mütəmadi nəzarət tələb olunur
- c) Fərdi qiymətləndirmə əsasında həkim qərar verir

Düzgün cavab c-dir, mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu L 10-99).

4. Sual: Cinsi yolla ötürülən infeksiyalar (məsələn süzənək) aşkar edildikdə həkimin qərarı necə olmalıdır?

- a) Kəskin patoloji simptomlar aradan qaldırılana qədər dənizə buraxılmamalıdır
- b) Dərmanlar təyin edib dənizdə müalicəsini aparmalıdır
- c) Yalnız həkim olan gəmilərə buraxılmalıdır

Düzgün cavab a-dır, mənbə: (Dənizçilərin Tibbi Müayinəsi Haqqında Qaydalar, diaqnostika kodu A 50-64).

ASCO

**Dənizçilərin beynəlxalq standartlara uyğun
tibbi müayinəsi haqqında məlumat kitabçası**

Çapa imzalanmışdır: 18.05.2019. Formatı 70x100 1/32.
Həcmi 4,5 ç.v. Sifariş № 18. Tiraj 100

“Zərdabi Nəşr” MMC Nəşriyyat Poliqrafiya müəssisəsi
Tel.: (012) 514 73 73, (050; 055; 070) 344 76 01
e-mail: zerdabi_em@mail.ru